

נה-א

ביצד מעברין

נה-א רלח

ציור מס' 9 א

תנו רבנן: ביצד מעברין את הערים?

א. עיר שהיא ארוכה — מעברין את סביבותיה כמות שהיא, וכפי שיבואר לקמן.

ב. עיר עגולה — עושין לה זווית, סוגרים מסביבה את העיגול בריבוע, כאילו היתה מרובעת, ומחשבים את האלפיים אמה רק מגבולות הריבוע.

ונמצא שאם בא לצאת מצד קרן העיר, הרי הוא מרויח את כל ההפרש בין העיגול לקרן.

ג. עיר מרובעת — אין עושין לה זווית. יתבאר לקמן.

ד. היתה רחבה מצד אחד וקצרה מצד אחר — רואין אותה כאילו היא שוה, שמאריכים את צדה הקצר בהתאם לצדה הארוך, ורואים אותה כאילו היא מלבן. ומודדים מגבולות המלבן.

ה. היה בה בית אחד שהיה יוצא מהעיר כמין פגום, בליטה, הבולטת מהעיר.

או שהיו בה שני בתים היוצאין מהעיר כמין שני פגומין —

רואין אותן, את שני הבתים הבולטים מן העיר, כאילו חוט מתוח עליהן, ביניהם, ומודד ממנו, ממקום החוט הנמתח בין שתי הבליטות, ולחלקן, אלפים אמה.

ו. היתה עשויה כמין קשת או כמין גאם [כעין ך סופית] — רואין אותה כאילו היא מלאה בתים וחצירות, בין שתי קצוות

רבי אלעזר אמר, מהכא שמעינן לעשות סימנים בתורה: דכתיב "אמור לחכמה אחותי את, ומודע לבינה תקרא". עשה מודעים סימנים לתורה.

רבא אמר: הכי קאמר קרא: עשה מועדים, קבע עתים, לתורה.

וזה שאמרנו, כי צריך לטרוח ולעשות סימנים ותחבולות כדי שתתקיים התורה בידי לומדיה [לשון רש"י] —

היינו דאמר אבדימי בר המא בר דוסא, שכך יש לדייק בלשון הכתוב:

מאי דכתיב ביחס לתורה "לא בשמים היא, ולא מעבר לים היא" —

"לא בשמים היא" — שאם בשמים היא, אתה צריך לעלות אחריה.

"ואם מעבר לים היא" — אתה צריך לעבור אחריה.

הרי שצריך כל כך לטרוח עבור התורה.

רבא אמר: "לא בשמים היא" — לא תמצא התורה במי שמנביח דעתו עליה, שמתגאה בלימודה בשמים. ולא תמצא במי שמרחיב דעתו עליה כים.

רבי יוחנן אמר: "לא בשמים היא" — לא תמצא התורה בנסי רוח.

"ולא מעבר לים" — לא תמצא לא בסחרנים שמחזרין עם סחורתם בעיירות, ולא בתגרים שמחזרים בתוך עירם, אלא במי שיושב ושוקד על תלמודו²⁷

עצמו רואה אינו נראה.

27. ולפי מהר"ב רנשבורג: אלא במי שמשים

ציור מס' 10

הקשת או הגאם.

ומודד ממונו ולהלן אלפים אמה.

אמר מר, שנינו בברייתא: היתה ארוכה — מודדים ממנה כמות שהיא.

ופרכינן: פשיטא שמודדים ממנה כמות שהיא?!?

ומשנינן: לא צריכא, דאריכא מצד אורכה, וקטינא, קטנה מצד רוחבה.

מהו דתימא, ליתן לה פותיא אאורכה, שהייתי אומר שיוסיף את מידת הרוחב על מידת האורך, דהיינו, שירחיב אותה עד שיעשנה מרובעת, ויהיו רוחבה ואורכה שוים.

קא משמע לן שמשאירים אותה כמות שהיא, בצורת מלבן.

עוד שנינו בברייתא הזאת: היתה העיר מרובעת — אין עושין לה זווית.

ותמהינן: פשיטא, שהרי אין את מה לרבע!

ומשנינן: לא צריכא, דאמנם מרבעא העיר, אך ולא מרבעא בכיוונים של ריבוע עולם. [עיי' ציור]

מהו דתימא, הייתי אומר לירבעא בריבוע עולם [עיי' ציור].

קא משמע לן שמשאירים אותה בריבוע שלה, כמות שהיא.

שנינו בברייתא: היה בית אחד יוצא כמין פגום או שני בתים יוצאין כמין שני פגומין.

והוינן בה: השתא, הרי אפילו אם היה בולט מהעיר רק בית אחד, אמרת שמרחיב אותו הבית את כל העיר, לפי מידת בליטתו של הבית.

היו שני בתים בולטים — וכי מיבעיא לומר ששניהם מרחיבים את גבולות העיר, על ידי מתיחת חוט ביניהם!?

ומשנינן: לא צריכא, הברייתא עוסקת במקרה שיצאו ובלטו שני הבתים משתי רוחות נפרדות.

וחידושה של הברייתא הוא:

מהו דתימא, הייתי אומר כי רק מרוח אחת אמרינן שמרחיבים את העיר, אבל משתי רוחות — לא אמרינן שמרחיבים אותה משני צידיה עבור כל אחד מהבתים, לפי שהיא קולא מופרזת.

קא משמע לן שמקילים במדידת התחומים אפילו בהרחבת גבולות העיר משני צידיה, על ידי שני הבתים הבולטים משני צידיה.

שנינו בברייתא: היתה העיר עשויה כמין קשת או כמין גאם — רואין אותה כאילו היא, המקום שבין היתר לקשת, או שבין הניצב של הגאם לאלכסון שלו — מלאה בתים וחצירות.

ומודד ממנה, מהיתר או מאלכסון הגאם, ולהלן — אלפים אמה.

אמר רב הונא: עיר העשויה כקשת — רק אם יש בין שני ראשיה פחות מארבעת אלפים אמה, שהתחום של כל אחד מראשיה נבלע בתחום האלפיים אמה של הראש האחר — רק אז מודדין לה מן היתר. שרואים את המקום שבין שתי קצות הקשת